

Svenska bibliotek kraftigt högervidna

En undersökning av Johan Rönblom, september 2004

I ett demokratiskt samhälle måste medborgarna ha tillgång till information från olika håll, och ha möjlighet att bilda sig en självständig uppfattning om samhälle och politik utifrån en mångfald källor. Biblioteksinstitutionen är en av de mest centrala källorna för detta fria kunskapsökande. Som UNESCO uttrycker det i sitt folkbiblioteksmanifest:

“Medborgarnas egna deltagande i utvecklingen av demokratin är beroende av en fullgod utbildning samt en fri och obegränsad tillgång till kunskap, tankar, kultur och information.

Folkbiblioteket som lokalt kunskapscentrum utgör en grundförutsättning för ett livslångt lärande, ett självständigt ställningstagande och en kulturell utveckling för den enskilde och för olika grupper i samhället.”

Men de svenska folk-, läns- och landstingsbiblioteken lever inte upp till högtidsorden, visar en inventering av deras litteraturinköp. Ett urval har gjorts av 20 samhällspolitiska böcker som har givits ut under det senaste decenniet. Hälften “höger”, hälften “vänster”. Förekomsten av dem undersöktes sedan i databasen Bibliotek.se, som innehåller bibliotekskataloger från den stora majoriteten av kommunernas bibliotek.

Med “högerböcker” avses litteratur som huvudsakligen är positivt inställd till ekonomisk liberalism: äganderätt, avreglerade marknader, privat företagsamhet och en begränsning av skatteuttaget och den offentliga sektorn. Med “vänsterböcker” avses litteratur som huvudsakligen är kritisk till den ekonomiska liberalismen. Urvalet har försökts göras så att varje bok har en motsvarighet på andra sidan den politiska vattendelaren, som påminner om den vad gäller ämnesval och målgrupp.

Undersökningen visar att vänsterböckerna finns i genomsnitt i mindre än 18 kommuner medan högerböckerna i genomsnitt finns i mer än 75 kommuner. Om en biblioteksbesökare förutsättningslöst vill läsa in sig på ett område som samhällsekonomi, politiska visioner eller globalisering, är sannolikheten fyra gånger större att hon går därifrån med en högerbok i handen än en vänsterbok.

Folk-, läns- och landstingsbibliotek:	
Antal förekomster av “Vänsterböcker”	179
Antal förekomster av “Högerböcker”	758
Genomsnittligt antal “Vänster”	17,9
Genomsnittligt antal “Höger”	75,8
Kvot “H/V” (överrepresentation höger)	4,2

Här följer statistiken för varje enskild bok. En vänsterbok följs av en högerbok i par, utifrån det ämne de båda behandlar:

Ämne, titel	Antal kommuner
<i>Den svenska välfärdsstaten</i>	
Vänster: Erixon, Lennart (red.) - Den svenska modellens ekonomiska politik (2003)	27
Höger: Assar Lindbeck - Det svenska experimentet (1998)	40
<i>Dagspolitisk agenda</i>	
Vänster: Hermansson mfl - Finns det en annan väg ur krisen (1994)	24
Höger: Bildt, Carl - Uppdrag Europa (2003)	162
<i>Samhällsekonomi</i>	
Vänster: Cockshott, W. Paul & Cottrell, Allin - Planhushållning och direktdemokrati (2002)	4
Höger: Harry Flam - Internationell ekonomi (2001)	40
<i>Jämställdhet</i>	
Vänster: Olsson, Åke (red) - Nu eller aldrig! : om kvinnors kamp för rättvis lön (1996)	40
Höger: Susanna Popova - Elitfeministerna (2004)	58
<i>Kontroversiellt om rasism, samhälle och miljö</i>	
Vänster: LaDuke, Winona - All our relations : native struggles for land and life (“Hela vår samvaro : urbefolkningars strider för land och liv”) (1999)	3 / ej översatt
Höger: Herrnstein, Richard J - (The) bell curve (“Klockkurvan”) (1994)	15 / ej översatt

Globalisering i praktiken

Vänster: Vandana Shiva, Susan George mfl. - Globalisering hur då? (2003) 33
Höger: Fredrik Segerfeldt - Vatten till salu (2003) 69

Ideologiska urval om frihet

Vänster: Bookchin, Murray - Perspektiv för en ny vänster (2003) 18
Höger: M Bengtsson & J Norberg (red) - Frihetens klassiker (2003) 47

Ideologisk kritik

Vänster: Perrault, Gilles (red) - Le livre noir du capitalisme ("Kapitalismens svarta bok") (1998) 1 / ej översatt
Höger: Courtois, Stéphane (red) - Le livre noir du communisme / Kommunismens svarta bok (1997) 6 / 159

Kontroversiellt om ägande och andra rättigheter

Vänster: Albert, Michael - Parecon : life after capitalism / Parecon : livet efter kapitalismen 3 / 28
Höger: Johan Norberg - Fullständiga rättigheter (1999) 43

Obekväma röster om globaliseringen

Vänster: Castro, Fidel - On imperialist globalization ("Om imperialistisk globalisering") (2002) 1 / ej översatt
Höger: Stiglitz, Joseph E. - Globalization and its discontents / Globaliseringen och dess kritiker (2002) 13 / 125

Man kan diskutera vilka böcker som ska inkluderas i en sådan undersökning, och alla är välkomna att göra om den med ett annat urval. Men obalansen är så överväldigande att den knappast kan förklaras med mätningens utformning. När resultatet kontrollerats med andra böcker har mönstret bekräftats.

Det finns dessutom faktorer som gör att denna undersökning underskattar högerövervikten vid biblioteken. Studien korregerar inte för det faktum att det publiceras betydligt mer litteratur av högerförlag än av vänsterförlag. Denna studie har undersökt lika många böcker från båda sidor.

Slutsatsen är ofrånkomlig. Vid de svenska biblioteken föreligger i bästa fall ett uppenbart skevt urval, i värsta fall en systematisk utsortering på politisk grund. Långt från att vara en demokratins och mångfaldens motvikt mot den ensidighet och inskränkthet som råder på andra håll har de svenska biblioteken allt mer blivit ännu en kanal för denna ensidighet.

– Göteborg 24 september 2004

Denna studie är avsedd som parodi och författaren tar inte den tillämpade metoden i försvar. Resultaten är dock framtagna helt enligt den metod som angivits.

Kontakt: Johan Rönnblom, <jrblo@mtek.chalmers.se>, 0704-791136.